

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹۸۷۶۵

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته مطالعات ایران و سیاستگذاری عمومی

موضوع:

بررسی سیاستهای جمهوری اسلامی ایران در
مورد پیشگیری از پیامدهای زلزله در تهران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر مجید وحید

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲۵

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر حمید ملک محمدی

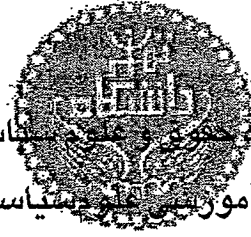
نگارنده:

حیدر ملکی علিশاه

تأبستان ۱۳۸۶

مجلس شورای اسلامی ایران
کتابخانه مجلس شورای اسلامی
تاسیس ۱۳۰۲

۹۸۳۳۷

دانشکده علوم سیاسی

گروه آموزش علوم سیاسی

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

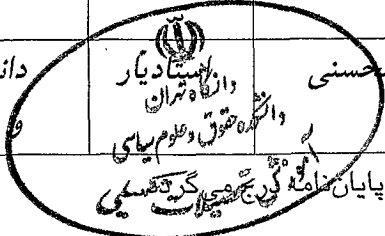
هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد آقای / خانم حیدر ملکی علیشاه
در رشته مطالعات ایران و سیاستگذاری عمومی گرایش
عنوان: بررسی سیاستهای ج.ا.ا در مورد پیشگیری از پیامدهای زلزله در تهران
را در تاریخ ۸۶/۶/۳۱

به عدد ۱۸
به حروف هجده

با نمره نهایی:

و درجه: []
ارزیابی نمود

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مراتبه دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱.	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر مجید وحید	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲.	استاد مشاور	دکتر حمیدرضا ملک محمدی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳.	استاد مدعو (یا استاد مشاور دوم)	دکتر صادق زیباکلام	استاد	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴.	استاد مدعو				
۵.	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سیدرحیم ابوالحسنی	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر: این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه گنجانده می شود

تقدیم به :

مردان یاقوتی میهن عزیزمان

(ایران)

آنانکه « شهید » پیش اسمشان است .

و

مادرم ؛

اولین معلم زندگیم که از او عشق و صبوری آموختم.

کتابخانه و مراکز علمی و فرهنگی
تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۰۰

تقدیر و تشکر

جا دارد که مراتب تقدیر و امتنان خود را از همه عزیزانی که اینجانب را در نگارش این رساله یاری رسانده‌اند، ابراز نمایم.

از استاد محترم آقای دکتر مجید وحید که با نکته سنجی‌ها و دقت خاص خود اینجانب را در نگارش این رساله راهنمایی نمودند و باعث هر چه پربارتر شدن پژوهش حاضر گردیدند، سپاس گزارم.

همچنین از استاد ارجمند آقای دکتر حمیدرضا ملک محمدی که مشاوره این رساله را تقبل فرمودند و با دقت و حوصله خاص خود بر هر چه بهتر شدن آن افزودند، تقدیر و تشکر می‌کنم. و نیز از استاد عزیزم آقای دکتر صادق زیبا کلام استاد مسلم علوم سیاسی که از دوره کارشناسی حق استادی بر گردن ما دارند و قبول زحمت فرموده و داوری رساله حاضر را بر عهده گرفتند و با راهنمایی‌های خود بر غنای این رساله افزودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

چکیده

پژوهش حاضر به موضوع بررسی سیاستهای جمهوری اسلامی ایران در مورد پیشگیری از پیامدهای زلزله در شهر تهران پرداخته است. موضوع زلزله و پیامدهای ناشی از آن موضوع مهم و در خور توجهی می باشد و از آنجا که شهر تهران از نظر لرزه خیزی در منطقه فعالی قرار دارد و هر لحظه احتمال وقوع زلزله در آن وجود دارد و نزدیک به ۱۲ میلیون نفر در آن زندگی می کنند، این مساله مهمتر نیز می شود.

سوال اصلی که در این رساله درصدد پاسخگویی به آن هستیم اینست که: وجود سازمانها و مرجعیت های مختلف و موازی با یکدیگر در امور مربوط به زلزله در شهر تهران چه تاثیری در طراحی و اجرای برنامه های موثر و کارآمد جهت رسیدگی به حوادث مربوط به زلزله در این شهر دارد؟

پاسخ فرضی این پژوهشگر به این سوال اینست که: وجود سازمانها و مرجعیت های متعدد موازی با وظایف متداخل و نامشخص بودن حوزه وظایف و اختیارات مرجعیت ها (کل و بخش) در امور مربوط به زلزله در شهر تهران باعث می شود که این نهادها و سازمانها توانایی طراحی برنامه های کارآمد و به موقع جهت رسیدگی به حوادث و سوانح طبیعی به ویژه در مورد زلزله در این شهر را نداشته باشند.

در واقع هدف این پژوهشگر از اجرای این طرح، آسیب شناسی و بررسی سیاستها و اقداماتی است که جمهوری اسلامی ایران در مورد پیشگیری و یا کاهش پیامدهای زلزله در تهران انجام داده و یا در دست اقدام دارد.

کمک به تصمیم گیری و اتخاذ سیاستهای به موقع توسط سیاستگذاران هدف نهایی رساله حاضر می باشد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: گفتار اول؛ مقدمه	۲
۱-۱-۱: بیان مساله	۲
۲-۱-۱: اهداف پژوهش:	۵
۳-۱-۱: اهمیت پژوهش:	۷
۴-۱-۱: ضرورت انجام پژوهش؛	۹
۵-۱-۱: سوالات اصلی و فرعی پژوهش:	۱۰
۶-۱-۱: فرضیه های اصلی و فرعی پژوهش:	۱۰
۷-۱-۱: شناسایی متغیرهای دخیل:	۱۱
۸-۱-۱: روش پژوهش؛	۱۱
۹-۱-۱: نقطه تمرکز پژوهش:	۱۲
۱۰-۱-۱: واژگان کلیدی:	۱۲
۱۱-۱-۱: پیشینه پژوهش:	۱۲
۱۲-۱-۱: موانع و محدودیتهای پژوهش؛	۱۶
۱۳-۱-۱: سازماندهی پژوهش؛	۱۸
۱۴-۱-۱: مفاهیم و اصطلاحات کلیدی؛	۱۹
فصل دوم: اقدامات انجام شده در کشورهای ژاپن و آمریکا در مورد زلزله	۲۷
گفتار اول؛ ژاپن	۲۸
۱-۲-۱ شورای مرکزی پیشگیری از وقوع سوانح و حوادث طبیعی در ژاپن	۲۸
۲-۲-۱: آمادگی ملی؛	۳۰
۳-۱-۲: اقدامات اضطراری:	۳۰
۴-۱-۲: احیاء و بازسازی مناطق آسیب دیده در ژاپن	۳۱
۵-۱-۲: عملیات احیاء و بازسازی بعد از وقوع حادثه در ژاپن:	۳۳
۶-۱-۲: سیستم های اطلاعاتی و ارتباطی سوانح و حوادث در ژاپن.	۳۴
گفتار دوم: آمریکا؛	۳۷
۱-۲-۲: مقابله با سوانح و حوادث در سطح ایالات و دولتهای محلی	۴۰
۲-۲-۲: نقش سازمانهای غیردولتی و خصوصی در آمریکا	۴۱
فصل سوم: وضعیت جغرافیایی و لرزه خیزی ایران و تهران و موارد مربوطه	۴۴
گفتار اول؛ وضعیت جغرافیایی و لرزه خیزی ایران:	۴۵
گفتار دوم؛ وضعیت شهر تهران از نظر جغرافیایی و لرزه خیزی:	۴۸

۵۰	گفتار سوم: تهران در محاصره گسلها
۵۰	۱-۳-۲ گسلهای تهران و حومه:
۵۸	گفتار چهارم؛ خطرات جنبی وقوع زلزله احتمالی در تهران
۵۹	گفتار پنجم: پیامدهای اصلی زلزله ویرانگر تهران:
۶۶	گفتار ششم؛ دوره بازگشت زلزله تهران:
	فصل چهارم: بررسی سیاستهای دولت در مورد پیشگیری از پیامدهای زلزله و نهادهای مرتبط و مسئول در
۶۸	مورد زلزله
۶۹	گفتار اول: تشکیل سازمانهای مربوطه
۷۱	۱-۱-۴ مدیریت و سازماندهی مقابله با سوانح و حوادث طبیعی در کشور
۷۲	۲-۱-۴ تشکیل ستادهای معین برای استانها
	۳-۱-۴ «خط مشی اساسی و کلان وزارت کشور بعنوان متولی امر مقابله با حوادث طی برنامه اول
۷۳	دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور»
۷۴	۴-۱-۴ برخی مصوبات مربوطه؛
۷۷	۵-۱-۴ مراحل مقدماتی اجرای قانون تشکیل کمیته ملی کاهش اثرات بلایای طبیعی
۷۸	۶-۱-۴ آموزش و ارتباطات بین المللی در برنامه های وزارت کشور
۸۱	۷-۱-۴ ساختار و تشکیلات موجود مدیریت سوانح و حوادث طبیعی در ایران
۸۲	۸-۱-۴ سلسله مراتب مدیریت سوانح و حوادث طبیعی در ایران
۸۴	گفتار دوم؛ تحلیل وضعیت کنونی مدیریت سوانح و حوادث طبیعی در ایران و تهران
۸۶	گفتار سوم: بررسی سیاستهای دولت در تهران
۸۹	گفتار چهارم: اقدامات انجام شده در ستاد مدیریت بحران شهر تهران؛
۹۴	۱-۴-۴ مصاحبه با مهندس رادنیاسا مسئول روابط عمومی ستاد مدیریت بحران اردیبهشت ماه ۸۶
۹۸	گفتار پنجم: سازمانهای مختلف و متعدد درگیر در امر زلزله در ایران و تهران
۱۰۴	مصاحبه با دکتر بیت‌اللهی از مسئولین مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن اردیبهشت ۸۶
۱۱۱	وظایف و اختیارات ستاد مدیریت بحران:
۱۱۲	وظایف دبیرخانه ستاد مدیریت بحران:
۱۱۶	فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۱۷	گفتار اول: برخی مشکلات و نارساییهای موجود در ساختار مدیریت سوانح و حوادث طبیعی کشور
۱۱۹	گفتار دوم: بررسی نقاط مثبت موجود در مدیریت سوانح و حوادث غیرمترقبه کشور
	گفتار سوم: پیشنهادات و راهبردهای اجرایی جهت پیشگیری و یا کاهش پیامدهای وقوع زلزله از دیدگاه
۱۲۱	پژوهشگر
۱۲۴	منابع و مأخذ:
۱۲۴	قوانین و آئین نامه ها
۱۲۵	کتابها؛

۱۲۸	پایان نامه ها؛
۱۲۹	مقالات و مجله‌ها؛
۱۳۰	منابع انگلیسی و سایر منابع؛
۱۳۱	پیوست ها؛
۱۳۲	آیین نامه طراحی ساختمان ها در برابر زلزله
۱۳۳	آئین نامه مقاوم سازی ساختمان ها در برابر زلزله مصوب ۱۳۶۹/۱۱/۳۰
۱۳۷	«طرح جامع امداد و نجات کشور»
۱۶۶	نقشه پهنه‌بندی خطر نسبی زمین‌لرزه در ایران (استاندارد ۲۸۰۰)
	نقشه گسلهای استان تهران به ضمیمه شهرها و مناطق آن

«برنامه ریزی قبل از عمل شما را از پشتیبانی برهذر می‌دارد». (علی)

فصل اول:

گفتار اول:

مقدمه

فصل اول: گفتار اول ؛ مقدمه

۱-۱-۱: بیان مساله

با توجه به اینکه بروز حوادث طبیعی و سوانح غیر مترقبه اجتناب ناپذیر می‌باشد و وقوع این بلا یا کشور را تحت تأثیر آثار نامطلوب اقتصادی، اجتماعی و حتی در مواردی اثرات منفی سیاسی قرار می‌دهد و باعث تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبارات عمرانی و بودجه عمومی کشور برای جبران خسارات و بازسازی تأسیسات و اماکن آسیب دیده و ویران شده می‌گردد، بنابراین با اتخاذ تصمیمات و سیاستهای مربوطه باید هر چه بیشتر جلوی این آثار و عوارض نامطلوب گرفته شود. با وجود گستردگی موضوع و حیطة مربوط به آن امکان کاهش پیامدها و خطرات ناشی از وقوع آنها همواره امکانپذیر بوده و یک سازماندهی پیش بینی شده و سیاستگذاری هدفدار و با برنامه می‌تواند یکی از مکانیزم های کاهش اثرات زیانبار یک بحران باشد. هر چند که اتخاذ چنین سیاستها و برنامه هایی که توأم با عمل و اجرا باشد زمانبر و هزینه بر می‌باشد و احتیاج به نظارت مداوم و پیوسته دارند ولیکن نتیجه‌ای که از آنها حاصل می‌شود مسلماً جبران آن هزینه‌ها را خواهد نمود. در واقع مسأله اینست که مدیران سیاسی در رابطه با سوانح و حوادث طبیعی در کلان شهر تهران چه تمهیداتی اندیشیده‌اند و با این معضل بزرگ اجتماعی چگونه برخورد نموده‌اند؟

شاید خیلی‌ها ندانند که تهران روزانه شاهد وقوع ۳ زلزله ۴ ریشتری می‌باشد و این شهر بر روی حدود یکصد گسل شناخته شده قرار دارد و هر لحظه احتمال وقوع یک زلزله شدید در این شهر

می‌رود!

با وجود این مطلب چه برنامه‌هایی برای کاهش زیانها و آثار و عواقب یک زلزله احتمالی شدید در تهران تهیه شده و یا اجرا گشته است؟ آیا سازمانها و تشکیلات موجود کشور پاسخگوی نیازهای گوناگون مربوط به مدیریت سوانح طبیعی کشور هستند؟

شهر تهران که در دامنه جنوبی رشته کوههای البرز قرار گرفته، عموماً بر روی رسوبات آبرفتی عهد حاضر بنا شده است و با وجود گسلهای فعال در این ناحیه این شهر، مانند اکثر شهرهای کشور در خطر جدی وقوع زمین لرزه قرار دارد. این کلانشهر با دارا بودن ویژگیهای خاص، پتانسیل خطر بالاتری دارد. تهران با دارا بودن بیشترین جمعیت شهری در کشور (حدود ۱۲ میلیون نفر) تمرکز اکثر مراکز اداری و اقتصادی در آن و موقعیت ویژه زمین شناسی که به آنها اشاره خواهد شد از جمله نقاط بسیار حساس و در معرض خطرهای ناشی از رویداد زمین لرزه های بزرگ می باشد.

تهران و پیرامون آن در طول سالها بارها شاهد رویداد زمین لرزه های مخرب بوده است. علاوه بر این سابقه لرزه خیزی تهران و پیرامون، وجود گسلهای متعدد در اطراف این شهر باعث شده تا خطر رویداد زمین لرزه بصورت تهدیدی جدی برای این شهر و ساکنان آن درآید.

گسل شمال تهران، گسل مشا، گسلهای شمال و جنوب ری و گسل کهریزک که جزء گسلهای فعال منطقه تهران و پیرامون آن می باشند و علاوه بر اینکه خود می توانند عامل ایجاد زمین لرزه شوند، تعدادی گسل فرعی و کوچک که در اطراف و بستر شهر تهران وجود دارد نیز ممکن است بر اثر فعال شدن این گسلهای اصلی فعال شوند و خطر را افزایش دهند.

با وجود این مسائل باید توجه داشت که در شهری زندگی می کنیم که در آن هر لحظه امکان و احتمال وقوع زلزله وجود دارد، بنابراین اتخاذ تدابیر ویژه برای مقابله با این پدیده طبیعی لازم و ضروری می باشد.

قصد ما در این پژوهش دانستن این مسائل است که : چه سیاستهایی از طرف جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با پیامدهای زلزله در این شهر بزرگ وضع شده است؟ آیا مسئولین امر به اهمیت موضوع واقف هستند؟ معمولا موضوع زلزله به خاطر اینکه به صورت گهگاه رخ می دهد، از آن دست موضوعاتی است که زود به فراموشی سپرده می شود یعنی به عبارت بهتر هر زمانی که یک زلزله با خسارات و تلفات زیاد (مانند زلزله بم) اتفاق بیفتد، همه به فکر می افتند و از پیشگیری و مقاوم سازی و برنامه ریزی سخن می گویند ولی پس از گذشت چند ماه از وقوع زلزله معمولا زلزله و مباحث آن به فراموشی سپرده می شود تا زلزله بعدی که باز هم هشدار می باشد برای مسئولین و دست اندرکاران مانند زلزله خفیفی که در تهران رخ داد. بنابراین باید به فکر پیشگیری از پیامدهای زلزله و چگونگی مقابله با پیامدهای آن بود تا شاید درصدی از خسارات و تلفات احتمالی کم شود؟ کلانشهر تهران نه تنها از خطر زلزله ایمن نیست بلکه چنانچه خواهیم دید سالهاست که در انتظار زلزله ای ویرانگر با قدرت حدود ۷ ریشتر (که می تواند خسارات و تلفات بسیار داشته باشد) می- باشد آنچه مسلم است تهران بزرگ با وجود همه پیچیدگیها و امکانات موجود در آن آمادگی چندانی برای مقابله با این پدیده مخرب طبیعی ندارد.

پیامدهای زلزله در تهران آنقدر زیاد است که تصور آنهم انسان را به وحشت می اندازد. طبق آمارهای اعلام شده رسمی و غیررسمی کارشناسان حدود ۷۰٪ از ساختمانهای مسکونی و غیر مسکونی شهر تهران و حومه آن آمادگی مقاومت در برابر یک زلزله ۶ ریشتری را هم ندارند. یا قطع و خرابی لوله های آب و گاز و شبکه برق بعد از زلزله در تهران را مجسم کنید که چه اتفاقی می افتد.

تصور کنید شعله های آتش که از هر نقطه تهران به علت انفجار گاز زبانه می کشد و یا انواع بیماریها که ممکن است پس از زلزله در شهر سرایت پیدا کنند و آیا برای همه این مشکلات و

مسائل که در صورت بروز زلزله حتما روی می دهند فکری شده است و آیا مسئولین هر کدام از بخشهای مربوطه آمادگی لازم برای رفع مشکلات روی داده را دارا هستند؟

ما می خواهیم بدانیم آیا مسئولین مربوطه به اهمیت امر پیشگیری در مورد موضوع زلزله واقف هستند و آیا تا کنون فکری در این مورد برای کلانشهر تهران اندیشیده شده است؟ آیا برنامه ها و سیاستهایی برای شناسایی گسلهای لرزه زا و خطرات آنها تدوین شده است؟ در صورت وجود سیاستهای مشخص برای این امور آیا ضمانت اجرایی برای آنها وجود دارد؟ چه نهادها و سازمانهایی مسئولیت نظارت بر سازمانهای اجرایی را دارا هستند؟ چه سازمانها و مراکزی مسئولیت پژوهش و برنامه ریزی و سیاستگذاری و هماهنگی مدیریت بحران را در مورد این موضوع به عهده دارند؟

چه سیاستها و راهکارهایی جهت کاهش پیامدهای زلزله و عواقب ناشی از آن توسط دولت ارائه و اعمال شده است و نتایج آنها چه بوده و یا چه خواهد بود؟

آنچه مسلم است دولت تحرکاتی در این زمینه داشته است و اقداماتی انجام داده شده و یا در دست اجرا می باشد اما باید دید آیا این اقدامات برای محدوده شهر بزرگی همچون تهران کافی است؟ آیا اقداماتی که انجام شده شامل همه مناطق تهران از جنوب آن گرفته تا شمال شهر می باشد؟

۱-۱-۲: اهداف پژوهش:

معمولا دانشجویان به علت کمبود وقت و نبود یک مقیاس ارزشگذاری واحد و اصولی برای پایان نامه ها اکثرا موضوع پایان نامه های خود را در ارتباط با موضوعات درسی و رشته تحصیلی خود انتخاب می نمایند و با انجام گردآوری اطلاعات کتابخانه ای از یک بحث نظری پایان نامه خود را جمع و جور کرده و دفاع می نمایند. احتمالا بی دردی تر این بود که از همان روش پیروی نموده و با

تصویب موضوعاتی نظری در رشته سیاستگذاری که هم گردآوری و نوشتن آن آسانتر است و هم دفاع کردن در این موارد: در ضمن زحمت و تلاش کمتری می‌خواهد، از پایان نامه دفاع می‌کردم ولی از آنجا که موضوع سوانح و حوادث طبیعی بخصوص زلزله در شهر تهران بعنوان یک معضل و مسئله مهم در کشورمان مطرح است بصورتیکه با مسئله مرگ و زندگی حدود ۱۲ میلیون نفر سروکار دارد و می‌تواند یک موضوع حیاتی محسوب شود و اهمیت کافی جهت انتخاب شدن برای یک پایان نامه در رشته سیاستگذاری عمومی را داشته باشد.

لذا موضوع پایان نامه خود را در این زمینه که از یک طرف تقریباً یک مسأله مهم سیاسی اقتصادی، اجتماعی و امنیتی تلقی می‌شود و از طرف دیگر امری کاربردی و مرتبط با رشته سیاستگذاری می‌باشد، انتخاب نموده‌ام.

هدف از این طرح بررسی سیاستها و اقداماتی است که جمهوری اسلامی ایران در مورد پیشگیری و یا کاهش پیامدهای زلزله در تهران انجام داده و یا در دست اقدام می‌باشد.

به نظر می‌رسد اکثر کارشناسان در مورد اهمیت این موضوع اتفاق نظر دارند بطوریکه برخی از کارشناسان معتقدند که آگاهی قبلی و پیشگیری‌های ممکنه می‌تواند شمار کشته شدگان زلزله را به $\frac{1}{3}$ کاهش دهد. پس به نظر می‌رسد با این تفاسیر این موضوع می‌تواند موضوع جالبی برای پایان نامه رشته سیاستگذاری عمومی باشد، که در کنار همه نتایج آن می‌تواند یک هشدار و آگاهی برای مخاطبان و شاید مسئولین امر باشد. و همینطور منبع مطالعاتی جدیدی باشد برای کسانی که شاید بخواهند در این مورد به اطلاعاتی دست پیدا کنند.

در کنار همه این مسائل آشنایی بیشتر با وضعیت شهر تهران و علاقه‌مندی به سرنوشت آن در صورت وقوع یک زمین لرزه و کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه از دیگر اهداف این پایان نامه می باشد.

۱-۱-۳: اهمیت پژوهش:

با توجه به منطقه جغرافیایی که در آن واقع شده‌ایم و همینطور آسیب پذیری قابل توجه مناطق مسکونی و غیرمسکونی شهر تهران و قرار گرفتن ایران در بخشی از کمربند کوهزایی آلپ- هیمالیا که یکی از جوانترین نواحی کوهزایی جهان محسوب می‌شود، هر از چندگاهی هزاران نفر با رویداد زمین لرزه های ویرانگر به کام نیستی می‌روند. چنانچه گفته شد قرار گرفتن شهر تهران بر روی رسوبات آبرفتی و وجود گسل های فعال و جوان در این ناحیه که هر لحظه احتمال فعالیتشان می رود، این شهر به مانند بیشتر شهرهای کشور در خطر جدی وقوع زلزله قرار گرفته است^۱.

تجربه ثابت نموده است که روشهای پیشگیری و آمادگی نقش مؤثری در کاهش خسارات ناشی از زمین لرزه دارد. مواجه شدن مردمی که هیچگونه آمادگی قبلی و آگاهی و حتی تصویری از زلزله را ندارند با زلزله، باعث سردرگمی و افزایش تلفات می‌شود. درحالیکه مردم اگر مقداری اطلاعات در مورد زلزله و نحوه عملکرد در زمان زلزله و بعد از آن داشته باشند شاید بتوانند جان خود و خانواده خود را نجات دهند و حتی در امدادسانی به دیگران نیز کمک های زیادی بنمایند. بی تردید در این میان نقش مسئولان سیاستگذاری و اجرایی کشور در توجه به زمین لرزه و آگاه سازی در مورد آن،

۱- حیدر علی ستوده. مطالعه وضعیت زلزله خیزی تهران و فلات ایران بر اساس واحدهای شبکه تهران (ILPA).

دانشگاه تهران؛ کارشناسی ارشد رشته ژئوفیزیک، ص ۲۷

پیشگیری درباره آن و همینطور کاهش عواقب ناشی از آن خیلی مهم و حیاتی است. مهم است که بدانیم چه اقداماتی درباره پیشگیری از عواقب وخیم یک زلزله قوی یا نسبتاً قوی در تهران بزرگ انجام شده است. همینطور بدانیم چه سازمانهایی مسئولیت این اقدامات را بر عهده دارند و چه اقداماتی انجام داده اند؟ با توجه به مسائل و موضوعات مطرح شده اگر در طول پژوهش به بررسی سیاستها و اقدامات انجام شده دولت توجه شود و نوعی هشدار و آگاهی مجدد به مسئولین امر و همینطور مردم داده شود عملی در خور اهمیت می باشد.

در اهمیت این موضوع می توان اینگونه گفت که: اولاً دوره تناوبی زلزله در تهران و اطرف آن را ۱۵۰ سال ذکر کرده اند و اکنون حدود ۲۷ سال از آن می گذرد و هر لحظه احتمال یک زلزله حدود ۷ ریشتری در تهران می رود، آیا آمادگی برای این امر وجود دارد؟

ثانیاً: با این تراکم جمعیت و خانه های مسکونی و واحدهای تجاری و اداری که بصورت غیرمهندسی بنا شده اند و اکثراً قدیمی می باشند در صورت بروز یک زلزله شدید چه اتفاقی خواهد افتاد؟

بنابراین بحث و بررسی پیرامون این موضوع و دسترسی به راهکارهای منطقی و عملی برای پیشگیری از پیامدهای این خطر عظیم و ایجاد حداقل مصونیت در جامعه در برابر این پدیده خطرناک حائز اهمیت است.

۱-۴: ضرورت انجام پژوهش؛

همانگونه که گفته شد ایران یکی از چند کشور زلزله خیز جهان است و هر لحظه امکان وقوع یک زمین لرزه در یک منطقه از آن وجود دارد، بنابراین آمادگی و همینطور پیشگیری از عواقب وخیم و حداقل کاهش پیامدهای این پدیده طبیعی ضروری و اجتناب ناپذیر می باشد.

بنابراین و با وجود این شرایط هرگونه تلاش و کوششی پژوهشی و تحقیقاتی که به یافتن راهکارهای اساسی و یا پیشنهادهای برای چاره جویی و حل این معضل بزرگ اجتماعی و اقتصادی گردد ضروری می باشد و مورد قبول همگان است.

درواقع شاید کاری مهمتر از این نباشد که برای نجات جان حتی یک یا چند نفر برنامه ریزی شود و اگر خسارات جانی و مالی در اثر این پدیده طبیعی حتی ۱٪ کاهش یابد، درصد مهم و قابل توجهی را شامل می شود.

« بررسی زلزله های تاریخی و زلزله های قرن بیستم و بررسی گسلهای جوان و فعال تهران همگی نمایانگر این حقیقت تلخ است که از بخت بد تهران و شهرهای اطراف آن باید چشم به راه رویداد زلزله های شدیدی باشند که دیر یا زود اتفاق خواهد افتاد. »^۱

پس با این تفاسیر می توان ضرورت انجام چنین پژوهشهایی که در صدد شناساندن سیاستها جهت کاهش یا پیشگیری از عواقب زلزله در تهران است را درک کرد.

۱- سعید نایب اسدالله. تهران در انتظار زلزله. تهران؛ علوی، ۷۷، ص ۳۸

۱-۱-۵: سوالات اصلی و فرعی پژوهش:

بر پایه آنچه که در بیان اهمیت مسئله پژوهش مطرح گردید سوالات اصلی و فرعی این رساله شکل می گیرد.

سوال اصلی این پژوهش عبارتست از:

وجود سازمانها و مرجعیتهای مختلف و موازی با یکدیگر در امور مربوط به زلزله در شهر تهران چه تأثیری در طراحی و اجرای برنامه های مؤثر و کارآمد جهت رسیدگی به حوادث مربوط به زلزله در این شهر دارد؟

سوالات فرعی:

چه نهادها و مؤسساتی در مورد سیاستگذاری مربوط به حوادث ناشی از زلزله در شهر تهران مسئولیت دارند؟

چه قوانین و آئین نامه هایی در زمینه پیشگیری از پیامدهای زلزله در تهران به تصویب رسیده است؟

آیا تمهیداتی برای کاهش آسیبها و خسارتهای احتمالی وقوع زلزله و مقابله با آن انجام شده است؟

۱-۱-۶: فرضیه های اصلی و فرعی پژوهش:

در پاسخ به سوال پژوهش حاضر فرضیه این پژوهشگر بدین صورت قابل ذکر است:

فرضیه اصلی: (وجود سازمانها و مرجعیتهای متعدد موازی با وظایف متداخل و نامشخص بودن

حوزه وظایف و اختیارات مرجعیتها (کل و بخش) در امور مربوط به زلزله در شهر تهران باعث می

شود که این نهادها و سازمانها توانایی طراحی برنامه های کارآمد و به موقع جهت رسیدگی به حوادث و سوانح طبیعی بویژه در مورد زلزله در این شهر را نداشته باشند.)

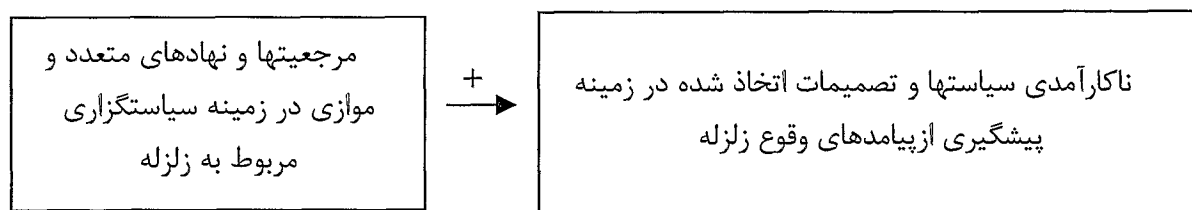
فرضیه های فرعی رساله حاضر نیز بدین گونه قابل صورت بندی می باشد که:

نهادها و مرجعیتهای متعدد و بعضا مواردی در زمینه سیاستگذاری مربوط به حوادث ناشی از زلزله در شهر تهران وجود دارد که در برخی موارد مسئولیتهای آنها با یکدیگر تداخل پیدا می کند. در زمینه اتخاذ تمهیداتی برای کاهش آسیب ها و خسارتهای احتمالی ناشی از وقوع زلزله در شهر تهران نوعی بی تصمیمی و سردرگمی در سیاستها و تصمیمات اتخاذ شده به چشم می خورد.

۷-۱-۱: شناسایی متغیرهای دخیل :

در این رساله سعی می شود که با بررسی عوامل تأثیرگذار یا متغیرهای مستقل (مرجعیتها و نهادهای متعدد و موازی در زمینه سیاستگذاری مربوط به حوادث زلزله) بر متغیر وابسته (ناکارآمدی سیاستها و تصمیمات اتخاذ شده در زمینه پیشگیری از وقوع زلزله) پردازیم.

Y متغیر وابسته (متغیر توضیح شونده) X متغیر مستقل یا (متغیر توضیح دهنده)

۸-۱-۱: روش پژوهش؛

این پژوهش بر پایه تحلیل داده های ثانویه (اسناد و مدارک رسمی و سخنرانی مقامات دولتی و مصاحبه با مسئولین و سیاستگزاران ذیربط و ...) می باشد.